

LAUSUNTO

23.3.2021

VN/1201/2021
VN/1201/2021-STM-8

Oikeusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 165/2020 vp) täydentämisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on osallistunut myös aiemman hallituksen esityksen valmisteluun yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön kanssa.

Täydentävässä esityksessä tupakointi ehdotetaan kiellettäväksi vankiloiden sisätiloissa, mutta vangeille ja tutkintavangeille varattaisiin mahdollisuus tupakoida ulkotiloissa. Lisäksi säädettäisiin vankien ja tutkintavankien oikeudesta tupakoinnista vieroittautumisen tukeen.

Tupakoinnin järjestäminen suljetuissa vankiloissa ja avolaitoksissa

STM kannattaa terveydellisten syiden perusteella tupakoinnin kieltämistä vankiloiden sisätiloissa kokonaisuudessaan ilman mahdollisuutta erillisten tupakointitilojen käyttöönottoon. Tupakoinnin vähentäminen on vankien muuta väestöä huomomman terveyden parantamiseksi erittäin tärkeä tavoite ja vankeusaika tarjoaa mahdollisuuden tehokkaiden tukitoimien suunnitteluun. Lisäksi vangeilla ja vankilan henkilökunnalla tulee olla mahdollisuus savuttomaan ympäristöön. Tupakansavun kulkeutuminen myös ulkoa sisätiloihin tulee estää. Näin varmistetaan, etteivät tupakoimattomat henkilöt altistu sisätiloissa lainkaan tupakansavulle.

Lausunnolla olevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi on ehdotettu, että tupakointikiellot säädettäisiin koskemaan poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita, poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita ja sähkösavukkeita vastaavalla tavalla kuin niistä on säädetty tupakkalain 73 §:ssä. STM kannattaa ehdotettua yhtenevää sääntelyä tupakkalain, vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointikieltojen soveltamisessa. STM:n näkemyksen mukaan olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa, että vankeuslain 6 a §:ssä sekä tutkintavankeuslain 5 a §:ssä viitattaisiin suoraan tupakkalain 73 §:ään. Tällä varmistettaisiin, että tupakointikieltoja sovellettaisiin jatkossakin mahdollisista lainsäädäntömuutoksista riippumatta samoihin tuoteryhmiin.

STM:n näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä ehdotettujen säännösten ja niiden perustelujen, jotka koskevat vankien tupakointimahdollisuuksia, sanamuodoissa olisi

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo@stm.fi stm.fi

kiinnitettävä huomiota siihen, ettei niissä edellytetä tupakointimahdollisuuksien aktiivista tarjoamista vangeille. Ehdotetun vankeuslain 6 a §:n 2 momentin osalta tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi korvaamalla ”niin usein kuin mahdollista” muodolla ”siten kuin mahdollista” ja tutkintavankeuslain 5 a §:n 2 momentissa ”tarkoitettun ulkoilun ajan” muodolla ”tarkoitettun ulkoilun aikana”.

STM huomauttaa lisäksi, että hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetut vankeuslain 6 a §:n 3 momentti ja tutkintavankeuslain 5 a §:n 3 momentti voivat johtaa siihen, että tupakoimattomat vangit, joilta ulkoilu on evätty, alkavat tupakoida päästäkseen ulkoilemaan vähintään kerran päivässä. STM ei kannata tällaisen poikkeuksen säätämistä. STM katsoo, että tilanteessa, jossa voidaan poistaa vangin oikeus ulkoiluun, on voitava evätä vangin oikeus myös tupakointiin. STM:n näkemyksen mukaan oikeuden tupakoida ei pitäisi olla vahvempi kuin vankien oikeus ulkoilla. Tupakoivien vankien nikotiiniriippuvuuteen voidaan ulkoilun eväämisen aikana antaa nikotiinikorvaushoitoa.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että vankeuslain 6 b §:ssä ja tutkintavankeuslain 5 b §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta rajoittaa vangin oikeutta pitää hallussaan tupakkatuotteita, tupakointivälineitä ja sytytysvälineitä vankilan tiloissa sen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Ottaen huomioon, että tupakointikieltoja on esityksessä ehdotettu sovellettavaksi myös muihin tuotteisiin, kuten poltettavaksi tarkoitettuihin kasvipörsäisiin tuotteisiin ja sähkösavukkeisiin, olisi STM:n näkemyksen mukaan perusteltua, että myös näiden tuotteiden hallussapitoa olisi mahdollista rajoittaa. Asia olisi huomioitava myös vankeuslain 8 §:n sekä tutkintavankeuslain 10 §:n osalta, joissa on ehdotettu säädettäväksi tuotteiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä.

Tupakoinnin järjestäminen avolaitoksissa

Sosiaali- ja terveysministeriön avolaitoksia koskevat kannat sisältyvät soveltuvin osin edellä lausuttuun. Avolaitoksissa ulkoilu on selvästi suljettuja vankiloita vapaampaa ja näin ollen tupakointikin on mahdollista vangeille päiväsaikaan joustavasti. STM toteaa, että vankeja olisi syytä ohjata tupakoimattomuuteen ja tukitoimien tulee olla saatavilla yhtä lailla avolaitoksissa kuin suljetuissa vankiloissa.

Tupakoinnin lopettamisen tukitoimien järjestäminen

Mikäli tupakointi sallitaan vain ulkotiloissa, pääsee vanki todennäköisesti vain harvoin tupakoimaan. Tämän johdosta osalle tupakoivista vangeista tulee kehittymään nikotiinivieroitusoireita riippumatta siitä, onko tupakointiin mahdollisuus vain kerran vai muutaman kerran vuorokaudessa. STM toteaa, että nikotiinikorvaustuotteiden saatavuus tulee ehdottomasti varmistaa.

Esityksessä ehdotetaan vankeuslain 10 luvun 1 §:ään ja tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:ään lisättäväksi säännös siitä, että vangeilla on oikeus lääketieteellisten tarpeidensa mukaisesti tukitoimiin tupakoinnista vieroittautumiseksi kansallisen Käypä hoito -suosituksen mukaisesti. Normaalisuusperiaatteen mukaisesti vangeille tarjotaan Vankiterveydenhuollon yksikössä muuta väestöä vastaavat terveyspalvelut. Vangeilla tulee siis tosiasiallisesti olla mahdollisuus kattavaan tukeen myös tupakoinnin lopettamiseksi. Tämä on paitsi vankien oikeuksien myös heidän pitkäaikaisen terveytensä kannalta erittäin tärkeä investointi, jonka voidaan olettaa kaventavan myös väestöryhmien välisiä terveyseroja. STM katsoo, että tupakoinnin lopettamisen tulee olla ensisijainen tavoite, mutta myös tupakoinnin vähentämistä on syytä tukea. Yksilökohtainen lääketieteellinen arvio yhdessä vangin kanssa on välttämätön tässä tehtävässä. Työ vaatii tiivistä yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön välillä.

Kuten esityksen perustelumuistiossa todetaan, resurssit tupakoinnin vähentämiseen ja lopettamiseen tähtäävään toimintaan tulee varmistaa tulevina vuosina. Vankiterveydenhuollon yksikkö tulee tarvitsemaan kolmen sairaanhoitajan vuotuisen työpanoksen (yhteensä 150 000e/vuosi) tupakoivien vankien tukitoimien suunnitteluun ja osaltaan niiden toteuttamiseen sekä 100 000e määrärahan lisäyksen lääkekustannuksiin. Lääkehoitoa on arvioitu annettavan noin 500 vangille. Tämä määrä tulee tarkentumaan ajan kanssa ja lääkekulut voivat muuttua arvioidusta.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Ylilääkäri

Soila Karreinen

Neuvotteleva virkamies

Meri Paavola

Liitteet –

Jakelu
OM Oikeusministeriö

Tiedoksi